

V letu 1981 je minilo 25 let od smrti nekdanje dolgoletne učiteljice Rezike Rant Demšar v Malenskem Vrhu nad Poljanami. Kot njena nekdanja učenka ji moram biti hvaležna za marsikaj, kar mi je v rani mladosti s svojimi nauki položila v srce. Zato naj osvetlim njeno veliko moralno delo, ki ga je delila med preproste ljudi v lepi gorski vasi Malenskem Vrhu.

Rodila se je v Železnikih v družini Jerice Rant. Solala se je pri uršulinkah v Šk. Loki. Se zelo mlada je nastopila službo v Malenskem Vrhu. Ljudje so jo sprejeli z odprtim srcem, željni dobre besede in znanja so jo vzeli za svojo. Po njeni zaslugi se je kmalu v tem kraju razvilo bogato kulturno življenje. Daleč naokrog je bila ta vas center za izobraževanje v hribovskih vaseh (glej: *Loški razgledi* 24, 1977, str. 181). Učila je izven šole pevski zbor ter bila mentorica igralske skupine, kjer so domači fantje in dekleta vsako leto pripravili več nastopov z mnogimi lepimi deli kmečkih dram in razne spevoigre.

Tu je bilo res tako navdušenje in požrtvovalno delo, da se ne da popisati. Vas je postala zanimiva tudi za turiste. Pri njej so se ustavljali znanci izobraženci ter zanesli v vas drugo vzdušje. Vas je postala nekaka odskočna deska za na Blegoš, seveda po njeni zaslugi. Poročila se je leta 1928 z domačinom Martinom Demšarjem, ki je zaslovel daleč naokrog kot najboljši zidarski mojster. Rodili sta se jima dve hčerki, kateri še živita.

Ko je prišla vojna vihra, so vsi skupaj s svojim znanjem, in pogumom naredili mnogo dobrega za partizane in vaščane. Z znanjem nemškega jezika je Rezika reševala ljudi in celo vas pred uničen-

jem. za kar so ji ljudje še vedno hvaležni. Hvaležni smo ji tudi vsi njeni nekdanji učenci, saj nam ni bila samo učiteljica, temveč mati, katera želi svojim otrokom vse najlepše, tako da bodo lažje hodili po poti življenja.

Umrla je 4. aprila 1956 istotam v 69. letu starosti, kjer je preživela 40 let. Počiva na poljanskem pokopališču med svojimi najbližjimi. Slava njenemu spomnu.

Julka Fortuna

MESTO IN MESTNA NASELJA

Poizvedovanje o tem, katera oblast in s kakšno utemeljitvijo je proglasila Železnike za mesto, je pojasnjeno z zakonom o nacionalizaciji najemnih stavb in stavbnih zemljišč, ki ga je sprejela Zvezna ljudska skupščina 26. decembra 1958 (Uradni list FLRJ št. 52890/58). Po tem zakonu so bile nacionalizirane najemne stanovanjske in poslovne stavbe in vsa

zazidana in nezazidana zemljišča v ožjih gradbenih rajonih mest in naselij z mestnim značajem. Kraje, ki se po tem zakonu v Sloveniji štejejo za mesta in mestna naselja, je določil Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije z odlokom 8. januarja 1959. V takratni škofjeloški občini je bila po tem odloku navedena, kot mesto Škofja Loka z okoliš-

kimi naselji Stari Dvor in Suha, kot mestni naselji pa Zelezniki in Češnjica v tedanji občini Zelezniki in Ziri v tedanji občini Ziri. (Pri tem so gotovo mišljene Ziri v širšem pomenu). Od letos se šteje za mestno naselje tudi Gorenja vas. Kot takšna je že upoštevana v družbenem planu za obdobje 1981 do 1985 (Uradni vestnik Gorenjske 23. 6. 1981). Tako ima naša občina eno mesto (Sk. Loka) in tri mestna naselja (Gorenja vas, Zelezniki, Ziri). V odloku o dolo-

čitvi naselij, ki se v občini Škofja Loka štejejo za mesto ali za naselje mestnega značaja (Ur. v. G., 8. 12. 1981), so k mestu šteta naselja širšega območja Škofje Loke: Binkelj, Forme, Grenc, Podpulfrca, Puštal, Stara Loka, Suha, Sv. Duh, Trata, Vešter, Vincarje, Virmaše. K Žirem so štete: Dobračeva, Nova vas in Stara vas. Pri vseh teh naseljih so natančno določene zemljiške parcele, ki leže znotraj mestnih meja.

France Planina

TRI TRATE

Že dalj časa opažam, da pisci, ki uprabljajo starejše viře o loškem ozemlju, mešajo imena treh Trat na loškem ozemlju. Na tem mestu ne mislim razglabljeti o zgodovini teh treh lokacij ali celo imen, treba pa je razlikovati, za katere Trate gre.

Predmestje Trata. Ko govorimo o Trati v zvezi z bližnjo okolico mesta Loke, v zvezi s predmestji, pomeni Trata loško predmestje nad starim predmestjem Karlovcem, čigar ime se nam je bolj ohranilo v spominu kot Trata. Predmestje Trata se je uradno imenovalo (seveda tudi že prej) od druge polovice 18. stoletja do leta 1930. Od takrat naprej in še danes je ta predel imenovan Grajska pot.

Vas Trata. Trata na Sorškem polju je vas na drugi strani železniške proge.

Vas omenjajo viri že takoj po letu 973. Predel je bil ves srednji vek, pravzaprav do danes, izrazito kmetijski. Leta 1979 je vas štela 140 prebivalcev. Železniška postaja Trata — Kolodvor in Industrijska cona Trata nista na Trati, vendar naj o tem sodijo drugi in upam na drugem mestu.

Trata nad Škofjo Loko, v Poljanski dolini (danes poznana kot Gorenja vas). Že v prejšnjem stoletju je bil kraj sedež občine, od 18. stoletja pa župnije. Kraj je na desnem bregu Poljanščice. Po zadnji vojni je ime zamrlo, ker je naselje gospodarsko prehitela sosednja Gorenja vas nasproti, na levem bregu Poljanščice. Podatke za današnjo Gorenjo vas, najdemo v starih virih pod Trato.

France Štukl

KULTURNA DRUŠTVA NA ŠKOFJELOŠKEM DO PRVE SVETOVNE VOJNE

(K otvoritvi razstave)

Prav v tem mesecu mineva 120 let, odkar je avstroogrška oblast dovolila s t. i. februariskim patentom — ustavo ustanavljanje raznih nepolitičnih društev.

Najstarejše slovensko društvo v Škofji Loki, hkrati prva na Gorenjskem je bila Narodna čitalnica. Ustanovljena je bila 10. 9. 1862. Tudi v Loki so kot drugod s prirejanji t. i. besed hoteli buditi narodno zavest. S tem pa so hkrati pričeli z gledališko in glasbeno dejavnostjo. Prvi predsednik loške čitalnice je bil posest-

nik in deželni glavar Oton Detela iz Ajmanovega gradu. Prostore so sprva imeli v stavbi današnje občine, potem na Pošti na Placu, kasneje na Štemarjih in končno za dlje časa v stavbi današnje restavracije Krona.

Ker danes praznujemo slovenski kulturni praznik, ki je povezan z obletnico Prešernove smrti, naj omenimo, da je verjetno med prvimi društvi na Slovenskem sploh loška Čitalnica že leta 1863 organizirala besedo v čast in spomin Franceta Prešerna, čeprav so tedaj dru-